Dr. Goran Ivanišević

GRKOKATOLIČKA KATEDRALA PRESVETOGA TROJSTVA I BISKUPSKA REZIDENCIJA U KRIŽEVCIMA

Drugo, dopunjeno izdanje

Zagreb - Jubilejske godine Gospodnje 2000.

Dr. Goran Ivanišević

GRKOKATOLIČKA KATEDRALA PRESVETOGA TROJSTVA I BISKUPSKA REZIDENCIJA U KRIŽEVCIMA

Dr. Goran Ivanišević
GRKOKATOLIČKA KATEDRALA PRESVETOGA TROJSTVA
I BISKUPSKA REZIDENCIJA U KRIŽEVCIMA

Autori fotografija su Zoran Homen, prof. (str. 19)
i Krešimir Tadić, prof. (str. 16)

Recenzenti:	mr.sc. Renata Husinec - Križevci č.m. Irena Smičiklas, prof. - Zagreb mr.sc. Nikola Nino Kekić - Zagreb
Lektorica:	Jelena Ivanišević
Izdavač:	Sestre bazilijanke Hrvatske viceprovincije Zagreb, Jurjevska 53a
Za izdavača:	č.m. Irena Smičiklas, prof.
Tisak:	PSK Studio, Zagreb
Naklada:	2000 primjeraka

Dr. Goran Ivanišević

GRKOKATOLIČKA KATEDRALA PRESVETOGA TROJSTVA I BISKUPSKA REZIDENCIJA U KRIŽEVCIMA

Drugo, dopunjeno izdanje

Zagreb
Jubilejske godine Gospodnje 2000.

Drugo izdanje knjige
GRKOKATOLIČKA KATEDRALA PRESVETOGA TROJSTVA
I BISKUPSKA REZIDENCIJA U KRIŽEVCIMA
posvećujem svijetloj uspomeni
s. Olge Vjere Vančik (1913.-1999.),
redovnici reda sv. Bazilija Velikoga
i vjernoj čuvarici katedrale i rezidencije
u Križevcima

Autor

ISBN 953-98182-0-6

PREDGOVOR

Sedam godina nakon prvoga izdanja pojavljuje se i drugo, dopunjeno izdanje knjige-vodiča *Grkokatolička katedrala Presvetoga Trojstva i biskupska rezidencija u Križevcima.* Zahvaljujući poticaju č.m. Irene Smičiklas i s. Pulherije Drkušić, sestara bazilijanki Hrvatske viceprovincije, poduhvatio sam se odgovorne zadaće dopuniti prvo izdanje koje je naišlo na pozitivni odjek u čitatelja. Prigoda mi je zahvaliti svima koji su mi pomogli u pisanju drugoga izdanja, a napose s. Zinoviji Danici Kolić RSBV na popisu pokojnih biskupa, svećenika i sestara na križevačkom groblju. Zavaljujem recenzentima mr.sc. Renati Husinec, predsjednici ogranka Matice hrvatske Križevci, č.m. Ireni Smičiklas i mr.sc. Nikoli Nini Kekiću, rektoru Grkokatoličkoga sjemeništa u Zagrebu i dekanu Stolnoga dekanata Križevačke biskupije na korisnim savjetima i pomoći pri oblikovanju konačne verzije knjige. Hvala Jeleni Ivanišević na lekturi teksta.

U Zagrebu, 6. lipnja jubilejske godine Gospodnje 2000.

Autor

Katedrala prije obnove 1895.

GRKOKATOLICI

Grkokatolici su katolici bizantsko-slavenskoga obreda koji, zajedno s katolicima drugih istočnih obreda i rimokatolicima, pripadaju jednoj, svetoj, katoličkoj (*sabornoj*) i apostolskoj Crkvi kojoj je poglavar Sveti Otac.

Grkokatolici u Hrvatskoj pripadaju Križevačkoj biskupiji, *eparhiji*, koja obuhvaća prostor bivše Jugoslavije. Danas je križevački biskup, *vladika*, msgr. Slavomir Miklovš (1983.).

Godine 1777. papa Pio VI. (1775.-1799.), bulom *Charitas illa*, ustanovio je samostalnu grkokatoličku biskupiju sa sjedištem u Križevcima. Godine 1852. Križevačka biskupija postala je sastavnicom Zagrebačke metropolije. Zagrebački nadbiskup i metropolit msgr. Josip Bozanić (1997.) je i grkokatolički metropolit. Godine 1978. Križevačka je biskupija podijeljena u četiri vikarijata, *arhijerejska namjesništva*: Žumberački sa stolnim i žumberačkim dekanatom kojemu pripadaju i grkokatolici iz Slovenije, Vojvođanski, Bosansko-slavonski i Makedonski vikarijat.

Dogmatska, moralna i teološka učenja grkokatolika jednaka su onima Katoličke Crkve. Razlika je jedino u tome što se grkokatolici služe bizantsko-slavenskim obredom, jednim od najrasprostranjenijih istočnih obreda, koji se također koristi i u pravoslavnim Crkvama različitih slavenskih i drugih naroda. Grkokatolici se križaju s tri prsta. Dijete odmah nakon Krštenja prima Miropomazanje. Oženjeni grkokatolik može biti zaređen za svećenika, dok se grkokatolički svećenički kandidat može ženiti prije podđakonskoga ređenja. Na liturgiji se rabi kvasni kruh, a pričest se dijeli pod obje prilike, kruha i vina.

Središnji dio života grkokatolika je liturgija, kojih u bizantsko-slavenskomu obredu ima tri. Najčešće se služi Liturgija sv. Ivana Zlatoustoga. Deset puta godišnje služi se Liturgija sv. Bazilija Velikoga, a u Velikomu postu (*Četrdesetnici*) služi se Liturgija pretposvećenih darova. Posljednja, za razliku od prethodne dvije, nema Pretvorbe. Na njoj se za pričest koriste euharistijski darovi posvećeni na liturgiji prethodne nedjelje. Osim liturgije, u grkokatoličkim crkvama služe se i različita druga istočna bogoslužja: jutrenja, večernja, moleben i t.d. Od bizantskih vremena u bogoslužjima se koristio grčki jezik, a od vremena slavenskih apostola sv. Ćirila i Metoda crkvenoslavenski jezik. Nakon Drugoga vatikanskog sabora u liturgiju i druga bogoslužja uvodi se narodni jezik, dok je crkveno pjevanje u bizantsko-slavenskomu obredu sačuvalo crkvenoslavenski jezik.

Grkokatolička crkva, usmjerena u pravcu istok-zapad, ima oltar na istoku. U svetištu lijevo od oltara nalazi se proskomidikon, stolić za pripravu euharistijskih darova. Svetište je od lađe, *hrama vjernih*, odijeljeno ikonostasom, pregradom na kojoj se nalazi niz ikona s motivima iz Svetoga pisma. U sredini ikonostasa nalaze se dvokrilna carska vrata, *dveri*, a sa svake strane jednokrilna đakonska vrata. U sredini hrama vjernih nalazi se tetrapod, stolić s ikonom blagdana ili sveca, pred kojom se

vjernik dužan pokloniti, poljubiti ju i prekrižiti nakon ulaska i prije izlaska iz crkve. Klupe su smještene uz zidove. Liturgija se služi u svetištu, a primanje sakramenata, *svetih tajni*, obavlja se u lađi, osim svećeničkog reda i bolesničkog pomazanja.

Povijesno gledano grkokatolici u Hrvatskoj i drugim zemljama rezultat su pravovjerja s Katoličkom Crkvom. Prva unija u Hrvatskoj bila je godine 1611. u samostanu (manastiru) sv. Arkanđela Mihajla u Marči, nedaleko Kloštar Ivanića. Iste godine vladika Simeon Vratanja (1611.-1632?) ispovijedio je katoličku vjeru u Rimu u nazočnosti kardinala Roberta Bellarmina (1542.-1621.).

Grkokatolici su manjima u Katoličkoj crkvi koja je pravno uredila njihov položaj *Dekretom o Istočnim Katoličkim Crkvama* (1964.).

IZ PROŠLOSTI GRADA KRIŽEVACA

Ime Križevci prvi se puta spominje godine 1193., kada se u jednoj ispravi hrvatsko-ugarskoga kralja Bele III. (1172.-1196.) navodi i *comes curialis de Cris*, odnosno župan. Godine 1209. spominje se naselje *Crisiensis locus*, a 1223. i sama utvrda *Castrum Cris* u kojoj je stolovao križevački župan. Utvrdi je pripadalo i okolno područje u kojemu su stanovali *jobagioni*, njezini podložnici. Ban Stjepan organizirao je uz križevačku utvrdu naselje doseljenika dajući mu 24. travnja 1252. povlasticu slobodnoga grada, *libera villa*, kakvu su već uživali Nova Ves u biskupskom Zagrebu i zagrebački Gradec. Stanovnici su time dobili pravo izbora suca, *maior villae*, koji je sudio sve parnice. Grad je bio izuzet od vlasti križevačkoga župana, ostajući podložan banskomu sudu kao drugostupanjskom organu. Ban ih je oslobodio plaćanja kolekte, ali mu je svaka kuća plaćala godišnje 40 denara i ubirao je trećinu prihoda s tjednih sajmova koji su se održavali utorkom. Građani su dobili pravo raspolaganja imovinom i slobodnog seljenja. Ban je dopustio useljavanje novih stanovnika, ali je zatražio da se kmetovi ne primaju. Bansku povlasticu Križevcima potvrdio je i hrvatsko-ugarski kralj Bela IV. (1235.-1270.) bulom iz 1253. Uz postojeće naselje u 14. se stoljeću razvija Donji križevački grad, *Inferior civitas Crisiensis*, dok se staro naselje počelo nazivati Gornji križevački grad, *Superior civitas Crisiensis*. Godine 1405. hrvatsko-ugarski kralj Sigismund Luksemburški (1368.-1437.) dao je Donjemu gradu povlasticu slobodnoga kraljevskoga grada. Stanovnici toga naselja dobili su pravo izbora suca i prisežnika, punu sudsku autonomiju s pravom priziva na meštra kraljevskih komornika. Donji je grad godišnje uplaćivao 40 forinti u kraljevu blagajnu, a svaki je obrt morao poklanjati kraljevskim dvorjanicima po jedan proizvod. Ako je kralj prolazio kroz grad građani su ga bili dužni ugostiti ručkom i večerom. Istom poveljom Donjemu je gradu dopušteno da se ogradi bedemom. Tijekom naredna dva i pol stoljeća izbijali su sukobi između Gornjega i Donjega križevačkog grada. Početkom 16. stoljeća Donji je grad bio dvostruko veći od Gornjega. Kada je godine 1614. Gornji grad počeo upotrebljavati isti pečat kao i Donji započela je između njih dugotrajna parnica.

Hrvatsko-ugarski kralj Leopold II. (1747.-1792.) riješio je spor godine 1670. tako da je Gornji grad trebao u svoj pečat stavljati jedan, a Donji grad dva križa. Godine 1671. donio je odluku da se obje općine, *in unum corpus unire*, moraju sjediniti izborom zajedničkog senata, suca i drugih organa, ali ta odluka nije oživotvorena. Tek godine 1752., odlukom hrvatsko-ugarske kraljice Marije Terezije (1717.-1780.), obje su općine ujedinjene i nova je zajednička općina dobila svoj statut. Križevci su već u Srednjem vijeku postali upravno središte Velike križevačke županije. U tom su razdoblju u gradu održane broj županijske skupštine i mnogobrojni hrvatski (slavonski) sabori, među kojima je poznati "Krvavi sabor" 1397. na kojemu je, po nalogu kralja Sigismunda, pogubljen Stjepan Lacković s pristašama.

Sredinom 16. stoljeća, nakon što su okolicu Križevaca opustošili Turci, obnovljena je križevačka tvrđava u koju je došla krajiška posada. Grad je postao sjedište Križevačke kapetanije, a u 18. stoljeću Križevačke pukovnije. Od 16. stoljeća započinju sukobi križevačkih općina i krajiških oficira. Krajiški su kapetani ograničavali gradsku samoupravu i nametali građanima različita davanja. Godine 1635., nakon mnogobrojnih tužbi, međusobne odnose gradskih i vojnih vlasti uredilo je posebno kraljevsko povjerenstvo, koje je potvrdilo punu samostalnost križevačkih općina, a kapetanu je zabranjeno hapsiti građane. Čitavo gradsko područje, osim 17 zemljišta u Njemačkoj ulici, vraćeno je pod upravu općinskim vlastima, kojima su vraćeni prihodi od vinotočja, prodaje mesa i trženja. Unutar bedema tvrđave kapetan je i nadalje imao široke ovlasti. Regulacijom međusobnih odnosa iz 1635., koja je 1687. još jednom potvrđena, sukobi grada i vojnih vlasti nisu prestali, već su povremeno izbijali i u 18. stoljeću. Godine 1759. u Križevcima se ponovno nalazi sjedište Križevačke županije. Koncem 19. stoljeća Križevačka je županija spojena s Bjelovarskom u Bjelovarsko-križevačku županiju.

Na mjestu današnjega kompleksa križevačke grkokatoličke katedrale i rezidencije spominje se godine 1325. samostan redovnika augustinaca s crkvom posvećenom Blaženoj Djevici Mariji.

Godine 1539. Turci su spalili Gornji grad i opustošili augustinski samostan i crkvu. Augustinci u to vrijeme zauvijek napuštaju Križevce.

Godine 1627. zagrebački biskup Petar II. Domitrović (1611.-1628.), uz dozvolu austrijskoga cara Ferdinanda II. (1578.-1637.) predaje ruševine augustinskoga samostana i gotičke crkve franjevcima. Oni grade novi samostan i crkvu u baroknom stilu. U franjevačkom samostanu, na istočnoj strani prizemlja nalazila se ljekarna i laboratorij, te soba za stanovanje ljekarnika. Godine 1732. bila je to jednokatna, a 1786. dvokatna građevina kvadratnoga tlorisa s unutrašnjim dvorištem. Iz godine 1803. sačuvan je plan s rasporedom svih prostorija. Pročelje je bilo raščlanjeno s deset prozora, s otvorima jednostavno profiliranim i polukružnim završnim portalom s pokrajnjim pilastrima iznad kojih se dizao trokutasti zabat.

Godine 1777. papa Pio VI. izdao je bulu *Charitas illa* kojom je ustanovio samostalnu grkokatoličku biskupiju sa sjedištem u Križevcima. Križevačka biskupija (eparhija) nasljednica je ranije Marčansko-Svidničke biskupije od vremena Unije iz godine 1611. Tadašnji grkokatolički biskup Bazilije Božičković (1759.-1785.) imenovan je za prvoga biskupa novoosnovane Križevačke biskupije. Danas ona okuplja sve katolike bizantsko - slavenskoga obreda u Hrvatskoj i zemljama bivše Jugoslavije.

Nakon ukinuća franjevačkoga samostana u Križevcima od strane austrijskoga cara Josipa II. (1741.-1790.) godine 1786. crkva i samostan služe u vojne svrhe. Godine 1791. obje zgrade dodijeljene su novoosnovanoj grkokatoličkoj Križevačkoj biskupiji za katedralu i rezidenciju.

Preuređenje crkve za potrebe bogoslužja bizantsko-slavenskoga obreda započelo je u vrijeme križevačkoga biskupa Jozafata Bastašića (1787.-1793.). Obnovu je dovršio križevački biskup Silvestar Bubanović (1794.-1810.). Crkva je u tu svrhu uređena i posvećena godine 1798. Za vrijeme te obnove uklonjene su dvije pobočne kapele sv. Antuna uz svetište i Lauretanske Majke Božje uz lađu. Biskupsko sjedište premješteno je iz obližnjega Gornjeg Tkalca u Križevce godine 1801. Otada u Križevcima stoluju križevački biskupi sve do Gabrijela Bukatka (1952.-1981.) koji od 1966. stoluje u Zagrebu.

Za vrijeme grkokatoličkoga biskupa Konstantina Stanića (1814.-1830.) podignut je drugi kat rezidencije po nacrtima zagrebačkoga graditelja Bartola Felbingera (1785.-1871.).

Značajna obnova biskupske rezidencije u klasicističkomu stilu obavljena je za vladike Gabrijela Smičiklasa (1834.-1856.). Dograđen je portik s terasom na ulazu u rezidenciju i altana na južnoj strani uz konzistorijalnu dvoranu. Planove je izveo zagrebački graditelj Aleksandar Brdarić (1813. ili 1814.-1872.), a radove, u razdoblju 1841.-1845., varaždinski graditelj Franjo (Franciscus) Arnold (oko 1805.-1870.).

Biskup Ilija Hranilović (l883.-1889.) dao je obnoviti unutrašnjost rezidencije i postaviti željeznu ogradu uzduž rezidencije i katedrale.

Godine 1895. vladika Julije Drohobecki (1891.-1920.) započeo je i završio godine 1897 temeljitu obnovu i preuređenje katedrale po nacrtima zagrebačkoga arhitekta Hermana Bolléa (1845.-1926.). Umjetnički savjetnik u obnovi bio mu je Izidor Kršnjavi (1845.-1927.) koji je u to doba bio predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu (1891.-1896.). On je za taj rad angažirao najpoznatije hrvatske slikare onoga vremena: Celestina Medovića, Belu Čikoša-Sesiju, Ivana Tišova, Ferdu Kovačevića i Josipa Bauera. U obnovi je sudjelovala i Obrtna škola iz Zagreba i domaći majstori. Katedrala je obnovljena u neogotičkomu stilu uz dodana obilježja bizantskoga stila radi prilagodbe bogoslužju bizantsko-slavenskoga obreda, ikonostas i pjevnice. Katedralu je svečano posvetio biskup Drohobecki 27. lipnja 1897. Godine 1993. Križevčani su se odužili nepravedno zaboravljenom biskupu Drohobeckom nazvavši

zapadnu ulicu nasuprot katedrale *Ulicom biskupa Julija Drohobeckoga.*

Za vrijeme vladike Dionizija Njaradija (1920.-1940.) obavljeni su radovi na popravci i uređenju katedrale. Prilikom popravka poda u soleji pronađena je zarušena kripta i u njoj 33 kostura, vjerojatno redovnika augustinaca i franjevaca. Kripta je obnovljena kako bi poslužila kao grobnica križevačkih biskupa. Akademski slikar Miljenko Gjurić (1894.-1945.) obnovio je u katedrali zidne slike.

Za vrijeme Drugoga svjetskog rata (1942.-1943.) vladika (1942.-1946.) Janko Šimrak (1883.-1946.), uz stručno vodstvo arhitekta Stjepana Podhorskoga (1875.-1945.), dao je provesti u katedrali vodoravnu izolaciju tehnikom provjetrivanja s dva velika vjetrila. Biskup Šimrak povjerio je slikarici i restauratorici Stanislavi Deklevi (1894?-1970.) obnovu slika na ikonostasu, propovjedaonici, tetrapodu, sjedištima i ukrasa na stupovima. Obnovljene su klupe u katedrali, namještaj u sakristiji, te pozlaćeni liturgijski predmeti i rezbarije. Biskup Šimrak uredio je arhiv i knjižnicu, te osnovao biskupijski muzej. Dne 31. listopada 1943., na blagdan Hrista Carja (Krista Kralja), svečano je posvetio obnovljenu katedralu.

Od godine 1966. križevački biskup stoluje u Zagrebu, u kuriji na adresi Kaptol 20.

Dne 17. svibnja 1979. potpisan je ugovor između Ordinarijata Križevačke eparhije i Vrhovne uprave reda sestara sv. Bazilija, na temelju kojega su sestre Hrvatske viceprovincije postale službene čuvarice katedrale i rezidencije, tih najvećih svetinja grkokatolika u domovini. Otada započinju radovi na obnovi i popravku oštećene katedrale i rezidencije. Od godine 1990. sestre bazilijanke su čuvarice katedrale i samo prvoga kata rezidencije, gdje se nalaze muzej, konzistorijalna dvorana, biskupske sobe, knjižnica i pismohrana te prostorije za sestre. Preostali dio rezidencije su zaposjeli, dozvolom vladike Slavomira, pripadnici katoličkoga pokreta Djela Marijina (Pokret fokolara) za potrebe svojega djelovanja

KATEDRALA

Katedrala Presvetoga Trojstva jednobrodna je crkva s tlorisom u obliku križa. Duga je 38 metara, široka u lađi 8,5 m, a u križu 15,5 m. Crkva je visoka 15 m, a toranj 46 m..

TORANJ

Stari barokni toranj obnovio je H. Bollé u neogotičkom stilu. U tornju se nalazi sat s natpisom *STV. 449 I POGAČNIK GORNJE KRANJSKO PODNART 1897.*

U zvoniku se nalaze četiri zvona:

- veliko zvono potječe iz stare franjevačke crkve. Izliveno je godine 1754., a preliveno 1852. u Zagrebu u livnici Henrika Degena (1801.-1861.). Posvećeno je sv. Baziliju Velikomu i sv. Ivanu Zlatoustomu.

- srednje zvono preneseno je iz spomen-crkve Navještenja Marijina u Pribiću. Izliveno je u Bečkomu Novom Mjestu godine 1912. u livnici Maxa Samasa (No. 3928) i nosi natpis na crkvenoslavenskomu jeziku *Ja Ivan: glas onoga koji viče u pustinji. Pokajte se!*

- malo zvono nabavio je grkokatolički svećenik Andrija Segedi (1862.-1920.) i nosi broj *113-1918.*

- najmanje zvono je izliveno u Zagrebu godine 1749. i nosi natpis *Sv. Nikola, moli za nas!*

PROČELJE

Za vrijeme obnove godine 1895. katedrala je produžena za lođu s tri luka koje drže četiri kamena i tri stupa od crvenoga mramora. Gornji dio pročelja ukrašen je mozaikom *Sveta Trojica* koji je izradila tvrtka *Glasmalerei Anstalt* Alberta Neuhausera (1832.-1901.) iz Innsbrucka. Na vrhu pročelja nalazio se kameni križ koji se tijekom vremena srušio.

PREDVORJE

Predvorje je odijeljeno od crkvene lađe dvokrilnim vratima u sredini i s dvoja jednokrilna vrata sa svake strane. U njemu se nalaze dvije slike hrvatskoga slikara Josipa Bauera (1845.-1916.): lijevo *Prva Petrova propovijed i krštenje prvih kršćana na Duhove*, a desno *Izgon Adama i Eve iz raja*. Nekada je u predvorju s lijeve strane stajala krstionica, a desno Božji grob.

CRKVENA LAĐA

Lađa katedrale podijeljena je u tri dijela.

Iznad donje lađe nalazi se pjevalište (kor) koje počiva na četiri kamena stupa. Iznad dva srednja stupa, na ogradi pjevališta u tondima, nalaze se dvije okrugle zidne slike koje prikazuju likove najpoznatijih himnografa bizantskoga obreda: lijevo je *Sv. Efrem Sirski* (oko 306.-373.), a desno *Sv. Roman Slatkopojac* (6. st.), koje je vjerojatno naslikao Marko Peroš (1870.-1949.). Iznad vrata koja vode s pjevališta na terasu je vitraj s tekstom *Iže heruvimi*. Na stropu pjevališta nalazi se metalni luster.

Na desnom zidu donje lađe, iznad vrata koja vode u rezidenciju, nalazi se zidna slika Ivana Tišova (1870.-1928.) *Isusov mesijanski ulazak u Jeruzalem (Cvjetnica)* iz godine 1896. Njezina replika, ulje na platnu iz 1897., nalazi se na desnomu zidu pjevališta u Konkatedralnoj crkvi sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu.

Na lijevom zidu ispod pjevališta pričvršćena je nadgrobna ploča s groba biskupa Bazilija Božičkovića prenesena iz Gornjega Tkalca godine 1985. Na donjem dijelu ploče uklesan je tekst: *Ova ploča zajedno sa zemnim ostacima dopremljena je sa Tkalca u Križevce 1985. o 200. godišnjici smrti istog biskupa.*

Na desnom zidu je ploča s imenima osoba pokopanih u Katedrali i tekstom:
U kripti ove katedrale očekuju uskrsnuće mrtvih pokojni:
Gospodu Bogu znani oci i braća augustinci i franjevci od 14. do 18. stoljeća,
*Dr. Silvestar Bubanović, biskup *1754 +1810*
Dr. Gabre Latković, arhiđakon +1815
*Dr. Konstantin Stanić, biskup *1756 +1830*
*Marko Badovinac, prepošt *1770 +1850*
*Dr. Petar Stić, kanonik *1816 +1852*
*Msgr. Gabre Smičiklas, biskup *1783 +1856*
*Janko Goleš, prepošt *1806 +1867*
*Konstantin Bukvić, kanonik *1803 +1867*
*Msgr. Julije Drohobecki, biskup *1853 +1934*
*Dr. Janko Šimrak, biskup *1883 +1946*

S desne strane stoji pokretni drveni Božji grob koji se izlaže na Veliki petak u sredini crkve. Nekada su u donjem dijelu lađe za vrijeme liturgije i drugih bogoslužja stajale žene.

Srednji dio lađe odijeljen je od donjega dijela željeznom ogradom s četiri stajaće svjetiljke koje je izradio bravarski majstor Đuro (Juraj) Hamel iz Zagreba. Isti majstor izradio je veliki luster *polijelej* u sredini katedrale. Luster je kombinacija metala i staklenih kugli, te 16 visećih metalnih pločica sa stražnje strane pozlaćenih i ornamentiranih, a s prednje strane oslikanih glavama dvanaestorice apostola i četiri evanđelista. Oslikali su ih Josip Bauer i njegova supruga Marija Bauer (1852.-1936.). Ispod lustera, u sredini Katedrale, nalazi se stalak *tetrapod* na kojemu je slika I. Tišova *Silazak Svetoga Duha* iz godine 1898. Na lijevoj strani lađe je provjedaonica s vrlo uspjelim likovima *sv. Ivana Zlatoustoga*, *sv. Atanazija Velikoga* i *sv. Pavla Apostola*, djela J. Bauera. Na zidu iznad propovjedaonice nalazi se zidna slika I. Tišova *Isusov govor na gori*. Srednji dio lađe niži je od donjega i gornjega dijela soleje za petnaestak centimetara.

U soleji se križaju uzdužna i poprečna lađa. U njoj se, jedno nasuprot drugomu, nalaze dva sjedišta koje je izradio stolar Ivan Budicki (1843.-1914.), a uresio slikama

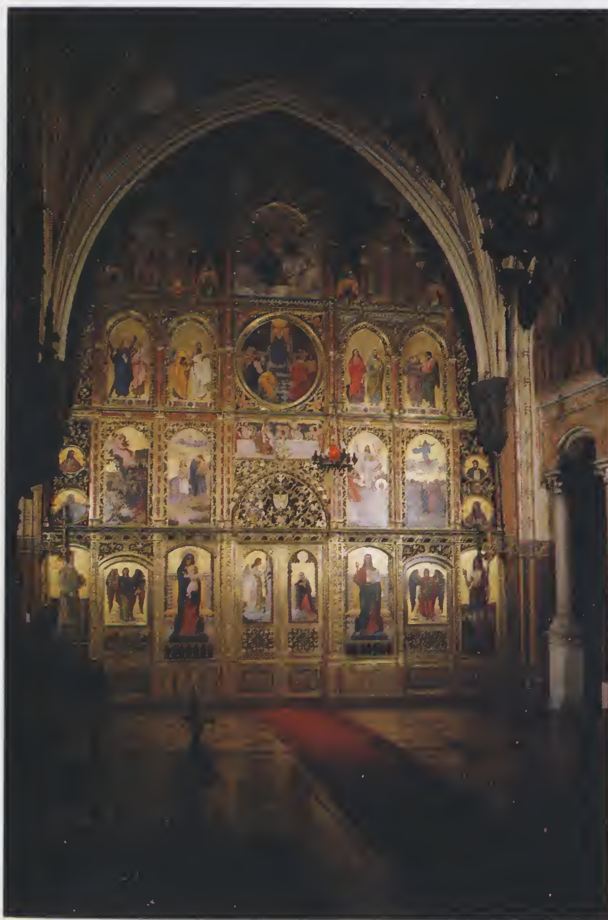

J. Bauer. Na desnom, biskupskom, sjedištu naslikan je *Isus Krist*, a iznad nje grb biskupa Julija Drohobeckoga. Lijevo, vladarsko, sjedište ima sliku bizantskoga cara *Konstantina Velikoga* koji je godine 313. dao kršćanima slobodu, a iznad nje grb Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Za vrijeme bogoslužja namijenjeno je svjetovnom vladaru. U sredini soleje, iza tetrapoda, nalazi se okruglo postolje *ambon* s kojega se čitaju liturgijska čitanja, Apostol i Evanđelje te đakonske ektenije. Iza ambona, u sredini soleje, nalazi se grobnica križevačkih biskupa Julija Drohobeckoga i Janka Šimraka. Tu se čuvaju i posmrtni ostaci biskupa Bazilija Božičkovića, preneseni iz Gornjega Tkalca godine 1985. prigodom 200. obljetnice njegove smrti, kao i kosturi pronađeni prilikom popravka poda. Ispred ikonostasa u sredini soleje u malom lusteru gori vječno svjetlo. Jednaki luster se nalazi i u donjem dijelu srednje lađe. Oba lustera izradio je obrtnik Tuđi. Na svodu soleje, na pozadini plavoga nebeskog šatora posutog zlatnim zvijezdama, naslikao je Celestin Mate Medović (1857.-1920.): *Četiri evanđelista Ivana, Marka, Luku i Matiju.*

S obje strane soleje nalaze se pjevnice, sjedala za kanonike, a ispred njih su dva stojeća željezna svijećnjaka koje je izradio Đ. Hamel. Iznad svake pjevnice nalazi se pjevalište koje počiva na četiri bijela kamena stupa povezana s tri kružna luka. Na njima su oltari i nazivlju se kapelicama. Na desnom pjevalištu, nazvanom biskupska

kapelica, nalazi se intarzirani retabl s natpisom *SIM:PARDON 1770.* i kopijom slike *Majke Božje Žirovicke* čiji se izvornik čuva u Rimu. Sliku je godine 1986. restaurirao grkokatolički svećenik i akademski slikar Zlatko Latković (1928.-1999.). Pretpostavlja se da je slika pripadala biskupu Baziliju Božičkoviću i da je s oltarom prenesena iz Gornjega Tkalca. Na oltaru su dva drvena svijećnjaka. Na lijevom pjevalištu je oltar sa slikom *Sv. Ane, Bogorodice i Isusa*. Na stropu iznad lijevoga pjevališta u ovalu je slika *Mjedena zmija*, a iznad desnoga *Živi križ* Antuna Sitzera.

IKONOSTAS

Drveni ikonostas je izradio stolar Albert Zorinić, a drvorezbarski okvir Ljudevit Lövy. Na ikonostasu se nalaze sljedeće slike, slijeva nadesno:

Prvi red: *Sv. Nikola biskup i čudotvorac*, na sjevernim đakonskim vratima *Arkanđeo Gabriel*, *Presveta Bogorodica s djetetom Isusom*, na svetim, *carskim*, vratima *Navještenje Marijino*, *Krist Svevladar (Pantokrator)*, na južnim đakonskim vratima *Arkanđeo Mihael* i *Sv. Ivan Krstitelj*, sve radovi Ivana Tišova.

Drugi red: *Rođenje Isusovo* I. Tišova, *Bogojavljenje (Krštenje Isusovo)*, *Posljednja večera* i *Uskrsnuće Isusovo* Bele Čikoša-Sesije (1864.-1931.), *Uzašašće Isusovo na nebo* C. Medovića. Sa svake strane nalaze se slike dvaju proroka: lijevo *Mojsije* i *David*, desno *Ezekiel* i *Aron* djela Ferde Kovačevića (1870.-1927.).

Treći red: u sredini ikonostasa *Silazak Svetoga Duha*, lijevo *Sv. Andrija i sv. Jakov brat Gospodnji*, *Sv. Petar i sv. Pavao*, a desno *Sv. Ivan Evanđelist i sv. Matej*,

Sv. Bartolomej i sv. Filip, sve radovi C. Medovića.

Četvrti red: u sredini se nalazi slika *Sveta Trojica* I. Tišova, a sa svake strane su slike dvaju apostola: lijevo *Sv. Toma* i *Sv. Tadej*, a desno *Sv. Jakof Alfejev* i *Sv. Šimun* i tri ovala s prorocima: lijevo *Izaija*, *Jeremija* i *Habakuk*, a desno *Malahija*, *Mihej* i *Daniel*. Apostole je naslikao C. Medović, a proroke F. Kovačević.

U petom redu nalaze se slike B. Čikoša-Sesije: u sredini *Isus na križu*, lijevo *Majka Isusova* i desno *sv. Ivan Apostol*, a ispod dva ovala s prorocima: *Zaharija* i *Jona*, rad F. Kovačevića.

Iznad središnjih, carskih vrata, nalazi se rezbareni grb biskupa Julija Drohobeckoga.

Stari barokni ikonostas iz katedrale darovan je grkokatoličkoj crkvi Svete Trojice u Dišniku, odatle je godine 1964. prenesen u grkokatoličku crkvu sv. Jurja u Stojdragi u Žumberku, gdje se i danas nalazi. Ikonostas je dao izraditi opat sv. Pulherije i generalni vikar Križevačke biskupije dr. Atanazije Gvozdanović (o.1743.-1806.) i biskup dr. Silvestar Bubanović (1794.-1810.).

SVETIŠTE (OLTAR)

U sredini svetišta nalazi se mramorni žrtvenik (*oltar*). Na njemu je rezbareno svetohranište (*kivot*) u obliku gotičke crkvice, koje je izradio Vilim Pichler. Sa svake strane su tri rezbarena svjećnjaka. Iznad žrtvenika je rezbareni baldahin (*nebo*) koji nose četiri drvena stupa. Izradio ga je I. Budicki. Minijature na ophodnom križu i na šest ripida koje stoje iza žrtvenika oslikali su Josip i Marija Bauer. Na desnom zidu iznad vrata koja vode u sakristiju nalazi se zidna slika *Posljednja večera* B. Čikoša-Sesije. U liku apostola sv. Ivana prepoznaje se lik biskupa Drohobeckoga. Na luku ispred apside nalazi se zidna slika *Kalvarija* istoga umjetnika, a na sjevernom zidu svetišta su slike *Abelova smrt* i *Abrahamova žrtva* C. Medovića. U sredini svetišta nalazi se jedva vidljiva zidna slika *Sv. Ćiril i Metod* I. Tišova. Ispod slike *Kalvarija* na desnoj strani zida nalazi se slika *Isus u Getsemanskom vrtu*, a lijevo *Skidanje s križa* B. Čikoša-Sesije koje su jako oštećene i gotovo uništene vlagom. U apsidi su četiri prozora-vitraja s likovima *sv. Jakova apostola, biskupa jeruzalemskoga*, *sv. Bazilija Velikoga, nadbiskupa* cezarejskoga, *sv. Grgura Velikoga (Dvojeslova), pape rimskoga* i *sv. Ivana Zlatoustoga, nadbiskupa carigradskoga*, sastavljača liturgija istočnoga obreda. Izrađeni su u Innsbrucku u radionici A. Neuhauser i Albert Jele prema Bolléovim nacrtima. Ostali vitraji u crkvi su samo ornamentirani.

Unutrašnjost katedrale sva je urešena vodoravnim geometrijskim uresima, a pojedini dijelovi cvjetnim uresima. Svod je modar, posut zvijezdama. Pod je ukrašem keramičkim pločicama.

SAKRISTIJA

Sakristija se nalazi desno od svetišta i sačuvala je barokni stil iz franjevačkoga razdoblja. U njoj se nalazi oltar s prijestolnim križem, iza kojega je slika *Raspeće Isusovo* (ulje na platnu, veličine 1,49x1,04 m, djelo M. Vrabelya 1896.), ormari, a na zidu u okviru plaščanica. Plaščanica je rad I. Tišova, ulje na svili.

BISKUPSKA REZIDENCIJA

BISKUPIJSKI MUZEJ

Muzej je osnovao biskup Janko Šimrak godine 1942. U njemu je izloženo liturgijsko posuđe, knjige i odjeća, ikone, slike te predmeti iz ostavštine pojedinih biskupa. Na zidovima se nalaze slike: *Portret biskupa Julija Drohobeckog* (ulje na platnu, veličine 2,78x1,62 m, djelo Jose Bužana /1873.-1936./), *Portret kanonika Dimitrija Nagya* (ulje na platnu, veličine 0,59x0,44 m, djelo M. Butorića iz 1940.); *Portret kanonika Đure Šooša* (ulje na platnu, veličine 0,71x0,49 m, djelo M. Vrabelya iz 1894.); *Portret Josipa II.* (ulje na platnu, veličine 0,89x0,73 m, djelo nepoznatog slikara iz druge polovice 18. stoljeća. Na poleđini slike piše "Restauravit Antonius Sitzer 1897. Crisis") i *Portret Marije Terezije* (ulje na platnu,, veličine 0,89x0,73 m, djelo nepoznatog slikara iz druge polovice 18. stoljeća. Na poleđini slike piše "Restauravit Antonius Sitzer 1897. Crisis"). U muzeju se nalaze sljedeće slike: *Poklonstvo pastira* (ulje na bakrenom limu, 0,35x0,27 m, djelo nepoznatog slikara iz druge polovice 18. stoljeća); *Krštenje Kristovo* (ulje na limu, veličina 0,35x0,27 m, djelo također nepoznatog slikara iz druge polovice 18. stoljeća); *Preobraženje* (ulje na limu, veličina 0,35x0,27 m, djelo nepoznatog slikara iz druge polovice 18. stoljeća); *Uskrsnuće* (ulje na limu, veličina 0,35x0,27 m, djelo nepoznatog slikara iz druge polovice 18. stoljeća); *Uzašašće Kristovo* (ulje na limu, veličina 0,35x0,27 m, djelo nepoznatog slikara iz druge polovice 18. stoljeća); *Slika sv. Grigorije, sv. Ivan Zlatoustii i sv. Vasilije* (ulje na bakrenom limu, 0,33x0,26 m, djelo nepoznatog slikara iz druge polovice 18. stoljeća); *Sv. Paraskeva* (tempera na drvu, 0,29x0,23 m, djelo nepoznatog slikara iz 18./19. stoljeće); *Silazak Svetoga Duha* (tempera na dasci, 0,33x0,33 m, djelo nepoznatog slikara iz 18./19. stoljeće); *Bogorodica s Isusom* (ulje na platnu, 0,36x0,28 m, djelo nepoznatog slikara patkraj 18. stoljeća); *Bogorodica s djetetom* (ulje na dasci, 0,65x0,47 m, djelo nepoznatog slikara potkraj 18. stoljeća) i *Bogorodica s Isusom* (ulje na dasci, 0,49x0,35 m, djelo nepoznatog slikara iz 19. stoljeća).

Među liturgijskim predmetima nalaze se: *Ciborij* (rad nepoznatog majstora s početka 18. stoljeća. Legura je pozlaćena. Ciborij je visok 0,209 m, ø baze 0,142 m i ø kupe 0,108 m, nedostaje mu poklopac). *Kalež* (rad nepoznatog venecijanskog majstora 17. stoljeća. Srebro je pozlaćeno, lijevano i gravirano. Visina kaleža je 0,187 m, ø baze 0,114 m i ø kupe 0,088 m). *Kalež* (rad nepoznatog pojasarskog majstora iz

sredine 18. stoljeća. Mjed je pozlaćena. Visina kaleža je 0,209 m, ø baze 0,142 m i ø kupe 0,108 m. Kalež potječe iz Vrlike). *Kalež s medaljonima od emajla* (izradio ga je Franz Thaddäus Lang (1693?-1773.) godine 1753. u Augsburgu. Srebro je pozlaćeno, iskucano i lijevano). *Daronosica* (rad bečkog majstora Josefa Matzenauera iz druge polovice 19. stoljeća, srebro je iskucano. Visina daronosice je 0,157 m, veličina baze 0,045x0,074 m). Tu se nalazi i petohljebnica, te *Evanđelje s medaljonima* izdano u Moskvi godine 1796. U muzeju se nalazi i drveno svetohranište iz grkokatoličke crkve u Dišniku.

Kalež s medaljonima od emajla

KONZISTORIJALNA DVORANA

Dvoranu je uredio biskup Ilija Hranilović, čiji grb nalazimo na bogato urešenom stropu i kaminu. Na stropu je i grb Trojedine kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. U dvorani je stilsko pokućstvo, a na zidovima portreti križevačkih biskupa: Bazilija Božičkovića (1759.-1785.), Jozafata Bastašića (1787.-1793.), Silvestra Bubanovića (1794.-1810.), Konstantina Stanića (1814.-1830.) Gabre Smičiklasa (1834.-1856.), Đure Smičiklasa (1857.-1881.) i Ilije Hranilovića (1883.-1889,) koji su izrađeni za vrijeme vladike Drohobeckoga. Dalje slijede portreti Julija Drohobeckoga (1891.-1920.) po izvorniku J. Bužana koji se nalazi u Muzeju, Dionizija Njaradija (1920.-1940.) M. Butorića, Janka Šimraka (1942.-1946.) Slavka Tomerlina (1897.-1981.), Gabrijela Bukatka (1952.-1981.), te Slavomira Miklovša (1983.-) Roberta Budora (1954.). Na zidovima su i slike: *Raspeće Isusovo*, *Slika sv. Jozafata* (ulje na platnu veličine 0,97x0,60 m, djelo Špire Tomekovića), *Robert kardinal Belarmin*, *Portet pape Pija VI* (ulje na platnu, veličine 0,9x0,6 m, djelo nepoznatog slikara iz 18. stoljeća koje potječe iz nekadašnjega franjevačkoga samostana), *Portet pape Klement XIV* (ulje na platnu, veličine 0,9x0,6 m, djelo nepoznatog slikara iz 18. stoljeća, također iz nekadašnjega franjevačkoga samostana), dvije slike prirode

austrijske škole i akvarel *Križevačka katedrala i rezidencija.*

U dvjema sobama na prvome katu rezidencije nalazi se radna soba s pisaćim stolom i policama s knjigama, kao i spavaća soba biskupa Šimraka.

KNJIŽNICA

Biskupijska knjižnica bogata je starijim izdanjima iz crkvene povijesti, crkvenih otaca, liturgijskih knjiga, kao i biblicističkim, asketičkim, mističkim, moralnim, pastoralnim i važnim pravnim djelima, te velikim brojem knjiga gospodarskoga sadržaja. Knjige su sakupljene iz različitih izvora: dio knjiga vjerojatno potječe iz isusovačke rezidencije na Tkalcu, dio iz knjižnice franjevačkoga samostana, a znatan dio iz biskupijskoga središta i manastira u Marči. Dio je knjiga iz Grkokatoličkoga sjemeništa u Zagrebu, a lijepi broj iz ostavština biskupa i kanonika Križevačke biskupije. Knjige su smještene u ormarima i na policama izrađenim po nacrtu profesora Podhorskoga. Tijekom vremena u knjižnici su se našla mnoga djela katoličke i pravoslavne književnosti. Tu se nalaze inkunabule, te brojna prva kritična izdanja u prekrasnim uvezima istočnih (grčkih) i zapadnih (latinskih) crkvenih otaca, a također i protestantske knjige. Ističu se djela tri svetitelja sv. Basilija Velikoga, sv. Ivana Zlatoustoga i sv. Grgura Bogoslova. Među ostalim knjigama nalaze se i one koje su svojevremeno bile na *Indeksu* zabranjenih knjiga. Sačuvano je i mnogo knjiga s notama, među kojima i jedno izdanje znamenite pjesmarice *Cithara octochorda.* U knjižnici se čuvaju i rukopisi Simeona Čučića (1784.-1828.) kao i mnoštvo knjiga iz njegove ostavštine. Posebno je vrijedan zbornik ranih tiskanih radova Jana Panonija (Ivana Česmičkoga) objavljenih od 1513. do 1523. O knjižnici je posebno brinuo biskup dr. Janko Šimrak. Od vrednijih knjiga spominjemo sljedeće:

Scriptum pontificale per manus Laurentii de Warasd sub anno Domini millesimo cccc tricesimo tertio (Pontifikal ispisan rukom Lovre od Warasda ljeta Gospodnjega tisuću četristo trideset treće) - ispisana 1433.

Ioannes Eremita Cassianus (oko 360.-432.): *De institutis cenobiorum. De origine, causis et remediis vitiorum. De collationibus patrum (Ustanove monaške...)* - tiskana godine 1485. u Baselu. Inkunabula.

Pomerium sermonum de tempore - 1489. Inkunabula, naknadno uvezana. Knjiga nagovora za nedjelje i svetačke dane.

Missale Romanum - tiskana godine 1506. u Mletcima u tiskari Nijemca iz Kölna Petra Liechtensteina.

Plutarh iz Heroneje (45.-120.): *Životopisi (u latinskom prijevodu)* - tiskana 1516. u Mletcima u tiskari Melkiora Sessa.

Franciscus Glavinich Istrianin: *Czvit szvetih toyeszt sivot szvetih* - tiskana 1702. u Mletcima.

Biblia Hebraica - tiskana 1716. u Frankfurtu na Majni.

Missale Romanum Slavonico idiomate - tiskana 1741. u Rimu u tiskari Kongregacije za širenje vjere, a priredio ju je zadarski nadbiskup Matej Karaman (1700.-1777.).

Nicolaus Bion: *Mathematische Werck-Schule* - tiskana 1741. u Nürnbergu u tiskari Petera Konkrada Monatha. Njemački prijevod čuvenog francuskog priručnika.

Joseph Zanchi S.J.: *Fizika* - tiskana 1748. u Beču.

Jobi Ludolfi: *Ad Historiam Aethiopiae Commetarius* - tiskana 1791. u Frankfurtu na Majni.

Matija Petar Katančić (1750.-1825.): *De Istro eiusque adcolis commentatio* - tiskana 1798. u Budimu u tiskari Peštanskoga sveučilišta. Znanstvena studija o Istru - Dunavu.

PISMOHRANA

Pismohrana čuva biskupijske dokumente i spise iz pojedinih župa, od godine 1611. do danas. Dokumenti su složeni po cijeloj svojoj širini *in folio* i mogu se listati poput knjige.

Biskupija posjeduje stilsko pokućstvo koje se osim u rezidenciji u Križevcima nalazi i u biskupskoj kuriji u Zagrebu, Kaptol 20.

Grkokatolička katedrala Presvetoga Trojstva služi i kao župna crkva grkokatolicima Križevaca i okolice. Katedralni župnik je o. Dimitrije Zvonimir Besermenji (1932.), Račkoga 2, 48260 Križevci, ☎ 048 712 167.

Crkveni god je na Duhovski ponedjeljak, blagdan Svete Trojice.

Liturgija se služi nedjeljom i na velike blagdane u 11 sati.

Katedrala i rezidencija mogu se razgledati u dogovoru sa sestrama bazilijankama u rezidenciji, Račkoga 12, 48260 Križevci, ☎ 048 712 153.

Samostan sestara bazilijanki, Račkoga 38, 48260 Križevci, ☎ 048 712 171.

Prilog I.

REDOSLIJED MARČANSKIH I KRIŽEVAČKIH BISKUPA

1611.-1632. Simeon Vratanja
1632.-1642. Maksim Predojević (Predović)
1642.-1644. Gabrijel Predojević (Predović)
1644.-1648. Vasilije Predojević (Predović)
1648.-1661. Sava Stanislavić
1663.-1670. Gabriel Mijakić (?-1686.)
1671.-1685. Pavao Zorčić (?-1685.)
1685.-1688. Marko Zorčić (?-1688.)
1689.-1699. Isaija Popović (?-1699.)
1700.-1707. Gabriel Turčinivić (?-1707.)
1707.-1709. Grgur Jugović (?-1709.)
1709.-1726. Rafael Marković (?-1726.)
1727.-1733. Grgur Vučinić (?-1733.)
1734.-1735. Silvestar Ivanović (?-1735.)
1738.-1746. Teofil Pašić (?-1746.)
1751.-1758. Gabriel Palković (?-1759.)
1759.-1785. Vasilije Božičković (1719.-1785.)
1787.-1793. Jozafat Bastašić (1739.-1793.)
1794.-1810. Silvestar Bubanović (1754-1810.)
1814.-1830. Konstantin Stanić (1756-1830.)
1834.-1856. Gabriel Smičiklas (1783.-1856.)
1857.-1881. Gjuro Smičiklas (1815.-1881.)
1883.-1889. Ilija Hranilović (1850.-1889.)
1891.-1920. Julije Drohobecki (1853.-1934.)
1920.-1940. Dionizije Njaradi (1874.-1940.)
1942.-1946. Janko Šimrak (1883.-1943.)
1952.-1981. Gabrijel Bukatko (1913.-1981.)
1983.- Slavomir Miklovš (1934.)

Prilog II.

BISKUPI, SVEĆENICI I ČASNE SESTRE POKOPANI NA KRIŽEVAČKOM GROBLJU

I. POLJE LIJEVI RED (slijeva nadesno)

Gjuro Smičiklas, biskup +1881.

Ilija Hranilović, biskup +1889.

Tomo Vidović, kanonik 1834.-1882.
Stanko Višošević, kanonik, veliki prepošt i generalni vikar 1900.-1972.

Vasilj Poturičić, veliki prepošt +1887.

Mihajlo Nikolić, biskupski vikar 1837.-1888.
Bazilije Bubanović, biskupski vikar 1797.-1853.
Janko Predojević, kanonik 1800.-1872.
Maksim Relić, župnik 1859.-1939.
Mihajlo Latković, kanonik o.1840.-1895.

Nagy Dimitrije, kanonik (1877.-1944.)
Juraj Hrnjak 1918.-1998.

I. POLJE DESNI RED (slijeva nadesno)

Sestre Reda sv. Bazilija Velikoga
Augustina Smičiklas 1887.-1970.
Mitrofana Hlatki 1881.-1968.
Atanazija Komarnicki 1895.-1960.
Nada Sabo 1896.-1917.
Danijela Smičiklas 1897.-1917.
Danijela Sumina 1881.-1979.
č.m. Marija Smičiklas 1889.-1981.
Ksenija Šimrak 1924.-1989.
Pomoćnice: Julijana i Ana

Dr. Dane Šajatović, kanonik 1868.-1953.
Ivan Krst. Pavković 1917.-1945.-1994.

Marta Šimrak, č.s. služevnica D.M. 1913.-1945.

Janko Heraković, kanonik, veliki prepozit i generalni vikar 1891.-1961.

Milko Goleš, aktuar 1861.-1941.

Ilija pl.Radić 1870.-1939.

III. POLJE LIJEVO (sdesna nalijevo)

Gjuro Badovinac, kanonik, generalni vikar i veliki prepošt +1906.

Spiridion Petranović, kanonik 1880.-1958.

Dane Reba, kanonik 1870.-1922.
Emil Kocakov, osječki vikar 1870.-1909.

Marko Stanić, kanonik, kanonik, osječki vikar (1818.) +1878.

OD GLAVNOG KRIŽA LIJEVO

Segedi Gavro
Zlatko Latković 1928.-1999.

OD GLAVNOG KRIŽA GORE DESNO

Petar Heraković 1866.-1945.

dr. Tomo Severović, kanonik 1879.-1951.

OD GLAVNOGA KRIŽA GORE LIJEVO

Nikola Badovinac, aktuar 1864.-1935.

Gjuro Šooš, kanonik

LITERATURA

Bilić J, ur. Križevci. U: *Hrvatska. Turistički vodič.* Zagreb: Leksikografski zavod *Miroslav Krleža*, Masmedia. 1998:399-402.

Bratulić J. Knjižno blago. U: Husinec R, ur. *Križevačka književna slava.* Križevci: Matica hrvatska Križevci. 1998:193-194.

Budak N. Društveni i privredni razvoj Križevaca do sredine 19. stoljeća. U: Domljan Ž, ur. *Križevci grad i okolica.* U nizu: Umjetnička topografija Hrvatske. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. 1993:41.

Bukatko G, odg. *Jubilarni šematizam Križevačke eparhije.* Zagreb: Ordinarijat Križevačke eparhije. 1962:1-281.

Dobronić L. Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba. Zagreb: Društvo historičara umjetnosti Hrvatske. 1971;19:17,18,100,121.

Husinec R, ur. *Knjižno blago grkokatoličke biskupije u Križevcima. Kalendar 1998.* Križevci: Matica Hrvatska Križevci. 1997.

Husinec R. Obnova križevačke katedrale i rezidencije. U: Kekić N, ur. *Žumberački krijes. Kalendar 2000.* Zagreb: Žumberački vikarijat Križevačke biskupije. 1999:81-84.

I(vanišević) G. Grkokatolici. *Tjednik župnih zajednica Velike Gorice* 1992;(10):1. (2. veljače 1992).

Ivanišević G. *Grkokatolička katedrala Presvetoga Trojstva i biskupska rezidencija u Križevcima.* Zagreb: Sestre bazilijanke Hrvatske viceprovincije. 1993:1-18.

Karaman I, ur. Križevci. U: *Enciklopedija hrvatske povijesti i kulture.* Zagreb: Školska knjiga. 1980:324-325.

Križevačka biskupija podijeljena na četiri biskupska vikarijata. U: Pavković I, ur. *Žumberački krijes. Kalendar 1979.* Zagreb: Žumberački vikarijat, Kršćanska sadašnjost. 1978:41-42.

Kustić AŽ. Grkokatolici i rimokatolici jedna vjera. U: Pavković I, ur. *Žumberački krijes. Kalendar 1978.* Zagreb: Hrvatski grkokatolički dekanati, Kršćanska sadašnjost. 1977:64-78.

Maruševski O. Iso Kršnjavi kao graditelj. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske. 1986;135-139.

Maruševski O. Križevci u 19. stoljeću. U: Domljan Ž, ur. *Križevci grad i okolica.* U nizu: Umjetnička topografija Hrvatske. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. 1993:51-72.

Maruševski O. Grkokatolička katedrala Svetog Trojstva i biskupski dvor. stoljeću. U: Domljan Ž, ur. *Križevci grad i okolica.* U nizu: Umjetnička topografija Hrvatske. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. 1993:167-181.

M.R.-B. (Mirjana Repanić-Braun), I.L. (Ivo Lentić). Katalog sakralnih građevina. Grkokatolička katedrala Svetog Trojstva i biskupski dvor. U: Domljan Ž, ur. *Križevci grad i okolica*. U nizu: Umjetnička topografija Hrvatske. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. 1993:230-234.

Pavao biskup. Dekret "Orientalium ecclesiarum" o istočnim katoličkim Crkvama. U: Pavković I, ur. *Žumberački krijes. Kalendar 1978*. Zagreb: Hrvatski grkokatolički dekanati, Kršćanska sadašnjost. 1977:80-88.

Pavković IK. Postavljene spomen-ploče u katedrali u Križevcima. U: Vranešić M, ur. *Žumberački krijes. Kalendar 1989*. Zagreb: Žumberački vikarijat, Kršćanska sadašnjost. 1988:133-134.

Predović M. Stolna crkva Presvetog Trojstva ili grkokatolička (žumberačka) katedrala u Križevcima. U: Predović M, ur. *Žumberački kalendar 1966*. Zagreb. 1966:268-317.

Sestre reda sv. Bazilija. Katedrala i biskupska rezidencija u Križevcima na čuvanju i brizi sestara bazilijanki. U: Pavković I, ur. *Žumberački krijes. Kalendar 1983*. Zagreb: Žumberački vikarijat, Kršćanska sadašnjost. 1982:76-82.

Smičiklas IM. Sestre bazilijanke čuvarice katedrale i buskupske rezidencije u Križevcima. U: Pavković I, ur. *Kratki povijesni pregled Hrvatske viceprovincije sestara bazilijanki*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost. 1991:42-46.

Znanstveni skup o križevačkom biskupu Juliju Drohobeckom. U: Vranešić M, ur. *Žumberački krijes. Kalendar 1998*. Zagreb: Žumberački vikarijat Križevačke biskupije. 1997:87-107.

Dr. Goran Ivanišević

GRKOKATOLIČKA KATEDRALA PRESVETOGA TROJSTVA I BISKUPSKA REZIDENCIJA U KRIŽEVCIMA

SAŽETAK

Knjiga-vodič *Grkokatolička katedrala Presvetoga Trojstva i biskupska rezidencija u Križevcima* pruža čitateljima osnovne obavijesti o grkokatolicima u Hrvatskoj, prošlosti grada Križevaca i grkokatoličke katedrale i rezidencije. U poglavlju *Katedrala* opisani su toranj, pročelje, predvorje, crkvena lađa, ikonostas, svetište (oltar) i sakristija. U poglavlju *Rezidencija* opisan je biskupijski muzej, konzistorijalna dvorana, knjižnica i pismohrana. Na kraju su dane kratke obavijesti. U prilogu je i redoslijed križevačkih biskupa i popis biskupa, svećenika i časnih sestara pokopanih na križevačkom groblju.

Dr. Goran Ivanišević

GREEK CATHOLIC CATHEDRAL OF THE HOLY TRINITY AND BISHOP'S RESIDENCE IN KRIŽEVCI

SUMMARY

The guidebook *Greek Catholic cathedral of the Holy Trinity and bishop's residence in Križevci* provides basic data about Greek Catholics in Croatia, the past of Križevci and Greek Catholic cathedral and residence. In the chapter *Cathedral* the bell-tower, front, vestibule, nave, iconostasion, sanctuary and sacristy are described. In the chapter *Residence* the diocesan museum, consistorial room, library and archives are described. Some useful informations are presented too. In appendix the list of Greek Catholic bishops of Križevci diocese, the list of bishops, canons, priests and sisters of Saint Basil the Great buried in the cemetery of Križevci are given.

BILJEŠKA O PISCU

Primarius mr.sc.dr.med. Goran Ivanišević - liječnik specijalist fizijatar, reumatolog i balneolog iz Zagreba, pročelnik je Polikliničkoga odjela u *Klinici za reumatske bolesti i rehabilitaciju* Kliničkoga bolničkog centra u Zagrebu i asistent Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rođen je u Zagrebu godine 1948., gdje je završio osmogodišnju školu, gimnaziju i godine 1973. *Medicinski fakultet* Sveučilišta u Zagrebu. Polazio je na istomu *fakultetu* poslijediplomski studij iz reumatologije godine 1985.-1987. i magistrirao godine 1992. Sudjelovao je s radovima iz različitih područja fizikalne medicine, rehabilitacije, balneologije i reumatologije na fizijatrijskim, reumatološkim i drugim kongresima i sastancima u zemlji i inozemstvu. Član je niza hrvatskih liječničkih udruga i predsjednik, od 1999., *Odbora za zdravstveni turizam i prirodne ljekovite činitelje* Akademije medicinskih znanosti Hrvatske i, od 2000., *Hrvatskoga društva za balneoklimatologiju i prirodne ljekovite činitelje* Hrvatskoga liječničkog zbora.

Glavni je urednik časopisa *Reumatizam* i autor 68 medicinskih, 34 astronomska i 65 radova iz ostalih područja.

SADRŽAJ

ISBN 953-98182-0-6